

Analiza de informații și posibilele surse de erori. Cercetare calitativă realizată pe un caz concret: știrile privind prezența militară rusă în Marea Mediterană

Maria Magdalena GRIGORE

Masterand la „Managementul Informației de Securitate Națională”,
Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul”
Secretar Național TRACECA, Ministerul Transporturilor
Email: mmgrigore@gmail.com, maria.grigore@mt.ro

Abstract

Everyday we are besieged with news, questions and comments on various themes. Nowadays the quantity of data is not a problem any longer. Therefore assessing priorities in the process of collecting data needs a certain “vision” upon the information which must be searched for and collected. Identifying other factors, which might influence analysis, besides those which account the individual itself, is one step forward in eliding the errors. Although intelligence failures abound, we lack positive intelligence theories. This qualitative research tries to exhibit how intelligence analysis on a sensuous case can be affected and by which factors.

Keywords: intelligence analysis, intelligence, intelligence failures, qualitative research, focus group;

Sursele erorilor în analiza de informații

Richards Heuer evidențiază atât valoarea, cât și pericolul tiparelor mentale. Autorul consideră că analiștii își construiesc propria versiune de „realitate”, pe baza informațiilor furnizate de simțuri, dar această contribuție senzorială este mediată de procese mentale complexe, care determină ce informații sunt reținute, cum sunt organizate și ce înțelesuri li se atribuie.

Ceea ce oamenii percep, cât de ușor percep și cum procesează informațiile după ce le primesc sunt influențate puternic de experiențe anterioare, educație, valori culturale, cerințe ale rolului și norme organizaționale, cât și de specificul informațiilor primite.

Acest proces poate fi comparat cu perceperea lumii printr-o lentilă, care canalizează și concentrează și, de aceea, poate distorsiona imaginile. Pentru a obține cea mai clară imagine posibilă, analiștii au nevoie nu numai de informații. Trebuie să înțeleagă lentilele prin care trec informațiile. Aceste lentile sunt cunoscute sub diferite denumiri – tipare mentale, predilecții sau presupuneri analitice¹.

În volumul *Ghidul analistului de intelligence, Compendiu pentru analiștii debutanți*², sunt inventariate limite de ordin psihologic drept cauze ale erorilor în analiză, respectiv:

1. Vulnerabilitățile memoriei (imposibilitatea de a memora un număr mare de informații, tendința de a clasifica informațiile pe categorii).
2. Erorile cognitive (imaginea în oglindă, inerția mentală, incapacitatea de a identifica dezinformarea).
3. Raționamentele predefinite (informațiile noi sunt estompate de cele anterioare sau de experiențele și convingerile analistului).
4. Analogiile inadecvate (falsele similarități între evenimente/situații noi și altele mai vechi).
5. Gândirea exagerat pozitivă („Complexul Poliana”) sau gândirea exagerat negativă („Complexul Casandra”).

Tot pe linia erorilor de natură psihologică, menționez succint câteva cauze, așa cum au fost inventariate în cartea *Ars Analytica*³: modelul mental, memoria, lipsa empatiei, lenea cognitivă, iluzia de cauzalitate, prejudecata confirmării, prejudecata categoriei de clasificare, teoria angajamentului și teoria reconfirmării.

Alți autori evidențiază erorile derivate din metodologii: fie insuficient dezvoltate (ceea ce lasă analiza mai degrabă într-o zonă empirică)⁴, fie exagerat de dezvoltate (ceea ce poate încorseta analiza, din perspectiva limitării intuiției și flerului atât de necesare)⁵.

¹ *Ibid.*

² MICU, Manuela; VÂLCEANU Corin, *Factori care determină/influențează procesul analitic. Limitele psihologice și erori de analiză*, în Ionel Nițu (coord.), *Ghidul analistului de intelligence, Compendiu pentru analiștii debutanți*, Editura ANIMV, București, 2011, pp. 39-43.

³ MAIOR, George Cristian; NIȚU, Ionel, *Ars Analytica*, Editura RAO, București, 2013, pp. 295-297.

⁴ JOHNSTON, Rob, *Analytic Culture in the US Intelligence Community*, Center for the Study of Intelligence, Washington, 2005.

⁵ HEUER Jr., Richards J.; PHERSON, Randolph, *Structured Analytic Techniques for Intelligence Analysis*, CQPress, Washington D. C., 2011.

Spre exemplu, Rob Johnston susține că „erorile analizei de intelligence sunt erori factuale, rezultate dintr-o cantitate insuficientă de informații sau din lipsa acestora. Eșecurile analizei de intelligence sunt datorate formulării incorecte, perimate sau inadecvate a unor ipoteze sau prognoze.”⁶

Cert este că, bazată exclusiv pe calitățile individuale/cognitive ale analiștilor, analiza de informații poate eșua.

„Prejudecățile analiștilor au împiedicat, în mod repetat, identificarea celor mai bune răspunsuri la nevoile de informare ale consumatorilor. Astfel, începând cu atacul surpriză al japonezilor asupra Pearl Harbor și până la estimarea eronată a CIA (din 2002) cu privire la armele de distrugere în masă deținute de Irak (sub regimul Saddam Hussein), lipsa gândirii critice a analiștilor în ceea ce privește potențialele crize a contribuit la greșeli repetate în evaluarea informațiilor.”⁷

Unii autori accentuează faptul că adesea erorile nu sunt atât ale zonei de intelligence, cât în zona de decizie (politică).

Richard Betts consideră că dezastrele militare/războaiele se abat asupra unor state, indiferent cât de informați sunt liderii săi, deoarece capacitățile lor sunt deficitare⁸.

Același autor evidențiază că erorile pot apărea și datorită perspectivelor diferite asupra aceleiași realități, mai ales când e vorba despre estimări/predicții.

„Există o axiomă care spune că un pesimist vede un pahar pe jumătate gol și un optimist vede paharul jumătate plin. În acest sens, sistemul estimativ este un pahar pe jumătate plin. Greșeli se pot face în orice activitate. Erorile particulare sunt înțelese ca având o semnificație disproporționată, atunci când sunt considerate drept cazuri izolate. Observatorii au tendința de a nu realiza/anticipa dezastrele/problemele atunci când ele nu apar.”⁹

⁶ JOHNSTON, Rob, *Analytic Culture in the US Intelligence Community*, Center for the Study of Intelligence, Washington, 2005, p. 67.

⁷ NIȚU, Ionel, *Analiza de intelligence. O abordare din perspectiva teoriilor schimbării*, Editura RAO, București, 2012, p.101.

⁸ BETTS, Richard K., *Analysis, War and Decision. Why intelligence failures are inevitable*, în GILL, Peter; MARRIN, Stephen; PHYTIAN, Mark, *Intelligence theory: Key Questions and Debates*, Taylor and Francis, Studies in intelligence series, 2008, p. 106.

⁹ [10] *Ibid*, p. 107.

În fine, alți autori accentuează imposibilitatea de a preveni toate riscurile, datorită fenomenului „lebedelor negre”¹⁰.

Din noianul studiilor consultate, am încercat să realizez o cercetare socială calitativă pornind de la „teoria lentilelor” a lui Richards Heuer¹¹.

Cercetarea

La începutul lunii octombrie 2013, am derulat un studiu bazat pe o cercetare calitativă (focus-grup), realizat împreună cu o firmă specializată în cercetări sociale (X), sub coordonarea unui analist de informații, autor al mai multor studii și cărți de profil (Y).

- **Context:** știrile privind intenția Federației Ruse de a amplasa trupe și capabilități militare navale în bazinul Mării Mediterane.

- **Metoda de cercetare:** realizarea de focus-grupuri.

- **Obiectivul cercetării:** în ce măsură și de către ce factori poate fi influențată analiza de informații?

- **Ipoteza cercetării**

Ipoteza de la care am pornit a fost în ce măsură analiza de informații (pe o speță concretă) poate fi influențată și de care tip de factori (dincolo de cei care țin de individ)?

Împreună cu X am ales mai mulți studenți și masteranzi de la două facultăți (cu specializare socio-umană), pe care i-am grupat, câte șase, în trei grupe diferite (grupele 1, 2 și 3).

- **Informația**

Am selectat o știre cu privire la amplasarea de forțe militare rusești (permanente) în bazinul Mării Mediterane (Hotnews, „Rusia vrea sa reamplaseze o flota permanenta in Marea Mediterana”, semnată de R. M., în data de 11.03.2013)¹².

La o simplă căutare, am identificat alte zeci de articole pe același subiect publicate în aceeași perioadă (spre exemplu: Karadeniz Press, 17.03.2013, Vitalie Goncharov, cu titlul „Marina Federației Ruse a început

¹⁰ TALEB, Nicolas, *Lebăda neagră. Impactul foarte puțin probabilului*, Editura Curtea Veche, București, 2008.

¹¹ HEUER Jr., Richard J., *Psychology of Intelligence Analysis*, Center for Study of Intelligence, Central Intelligence Agency, 1999.

¹² <http://www.hotnews.ro/stiri-international-14396958-rusia-vrea-reamplaseze-flota-permanenta-marea-mediterana.htm>, accesat la data de 2 octombrie 2013.

pregătiri pentru amplasarea permanentă a unei forțe navale în Marea Mediterană”)¹³.

Aproape niciuna dintre știri nu era prezentată simplu, sec, doar prin redarea declarației responsabilului rus. La o primă evaluare, aproape toate erau interpretate de diverșii autori pentru susținerea unei anumite ipoteze.

Majoritatea comentariilor vizau intenția Moscovei de refacere a spațiului de influență sau nevoia Federația Rusă de a avea acces la Mediterana ca spațiu de confluență/tranzit între Asia și Occident, între Nordul Africii și Europa etc., erau realizate comparații cu marina URSS care opera în Mediterana în perioada Războiului Rece, se vorbea despre eliminarea avantajului strategic creat de scutul anti-rachetă, despre intenția de a controla rutele comerciale între Marea Neagră sau Marea Roșie și Marea Mediterană, de evoluțiile tensionate din Cipru, de Primăvara arabă, conflictul din Siria etc.

În mod evident, aceste știri erau, de fapt, rodul interpretării unor date. Reprezentau rezultatul unor evaluări individuale.

De ce spun asta? Pentru că atunci când am început să fac propria căutare cu privire la problematica prezenței militare ruse în Mediterana am constatat că astfel de știri au apărut periodic de mai bine de un an. Așadar, de fapt, știrile de pe Hotnews sau Karadeniz nu reprezentau o noutate, ci reluau (utilizând, într-adevăr, o declarație recentă) o idee mai veche. Niciunul dintre articole (nici cele din presa scrisă, precum gandul.info¹⁴ sau din presa audio-vizuală, precum realitatea.net¹⁵ și nici cele preluate de agenții de presă, precum mediafax.ro¹⁶ sau site-uri specializate precum ziare.com¹⁷) publicate în perioada respectivă (începutul lunii martie 2013) nu au semnalat că, de fapt, nu era nimic nou în această știre și că, de fapt, astfel de „noutăți” apar episodic de mai bine de un an. Aproape de fiecare dată, astfel de știri au fost generate de declarația unui „responsabil de la Moscova”.

¹³ <http://karadeniz-press.ro/kara/rusia-in-permanentizeaza-misiunea-navala-in-marea-mediterana/>, accesat la data de 2 octombrie 2013.

¹⁴ <http://www.gandul.info/international/marina-rusa-a-inceput-sa-lucreze-la-crearea-unei-forte-de-interventie-in-mediterana-10661873>, accesat la data de 2 octombrie 2013.

¹⁵ <http://www.realitatea.net/marina-rusa-lucreaza-la-crearea-unei-forte-de-interventie-in-mediterana-1132571.html>, accesat la data de 2 octombrie 2013.

¹⁶ <http://www.mediafax.ro/externe/marina-rusa-a-inceput-sa-lucreze-la-crearea-unei-forte-de-interventie-in-mediterana-10661814>, accesat la data de 2 octombrie 2013.

¹⁷ <http://www.ziare.com/international/siria/rusia-trimite-vase-de-razboi-si-trupe-in-siria-desfasurare-de-forte-ca-pe-vremea-urss-1178374>, accesat la data de 2 octombrie 2013.

Ceea ce m-a intrigat a fost că, pornind de la o știre simplă, relativ clară (o declarație publică) s-au obținut concluzii atât de diverse.

Și m-am întrebat dacă nu cumva, Heuer avea dreptate când vorbea de tendința analiștilor de a interpreta/filtra realitatea prin propriile „lentile”, marcate nu doar de propriile experiențe (influențate de cultura/civilizația din care fac parte), ci și de propriile limite, prejudecăți, stereotipuri etc.

M-am întrebat dacă nu cumva, uneori, și contextul (politic, economic, militar etc.) este cel care ne influențează pattern-ul analitic, generând erorile atât de mult abordate în literatura de specialitate.

M-am mai întrebat, în subsidiar, dacă – pornind de la experimentele lui Stanley Milgram (privind obediența)¹⁸ – o persoană cu autoritate/legitimare profesională poate modifica percepția și concluziile unui grup de analiști.

În martie 2013, conflictul din Siria nu era atât de mediatizat, însă erau extrem de mediatizate disputele legate de rezervele de carburanți din proximitatea Ciprului (Turcia dislocase forțe navale în zonă), relațiile în Orientul Mijlociu păreau tot mai complicate (agenda nucleară a Iranului, tensiuni turco-israeliene etc.).

Așadar, se puteau acorda multiple semnificații declarației responsabilului rus.

▪ Variabilele analizei

De aceea, mi-am propus să evaluez cât de mult se poate influența/vicia analiza unor persoane, presetând subiectul analizei, respectiv știrea supusă analizei și contextul descris (unde, uneori, și moderatorul sau unul dintre membrii grupului adoptau o poziție clară în privința subiectului analizat). Contextul favorabil a fost posibilitatea de a realiza focus-grupuri prin intermediul unor specialiști, unde am apelat la charisma moderatorilor pentru a schimba contextul în care a fost prezentată și analizată știrea respectivă.

Așadar, am avut două variabile (știre și context modificate) și am vrut să văd dacă, nu cumva, vom obține două sau trei concluzii/analize/evaluări diferite, deși știrea provenea de la o declarație unică (și reală), iar contextul, ca și *mindset*-ul, sunt chestiuni care nu ar trebui să influențeze major analiza. Analiștii experimentați știu că trebuie să elimine zgomotul atunci când trebuie să extragă sunetul.

¹⁸ <http://www.infopsihologia.ro/2011/12/fenomenul-obedientei/>, accesat la data de 2 octombrie 2013.

Or, noi tocmai asta am făcut: am introdus mult zgomot.

Sigur, subiecții noștri nu au fost analiști, ci studenți și masteranzi, care sunt, însă, familiarizați cu metodologia cercetării științifice, au atitudine critică și pot (oricum ei sunt convinși că pot) percepe corect realitatea și sunt convinși că nu pot fi manipulați.

Așadar, știrea originală (cea de pe hotnews.ro) a fost modificată intenționat, generând o știre exagerată (știrea nr. 1, prezentată în anexa nr.1), unele atribute (îndeosebi adjective și complemente) fiind, după caz, întărite sau chiar adăugate în conținutul știrii.

Din știrea inițială, au fost eliminate majoritatea atributelor, fiind obținută o știre seacă, extrem de simplă, din care au fost excluse adjectivele și complementele care putea indica un anumit subiectivism, precum și concluziile autorului, fiind generată știrea nr. 2 (prezentată în anexa nr. 2).

Din analiza tuturor știrilor publicate în ultimul an, am făcut o selecție a știrilor cu privire la același eveniment (știrea nr. 3 – de fapt o selecție de circa 17 pagini de știri – prezentată succint în anexa nr. 3).

▪ **Derularea cercetării**

1. Echipa de 6 subiecți a fost rugată, de un mediator al firmei X, să interpreteze știrea nr. 1, după o scurtă prezentare a contextului.

Contextul a fost prezentat de mediator în termeni specifici Războiului Rece, în care Federația Rusă, urmașa URSS, încearcă să-și refacă sfera de influență. Un rol important a fost acordat proiectului MD (scutul anti-rachetă), sugerându-li-se subiecților că, de fapt, anunțul amplasării de trupe rusești în Marea Mediterană este menit să limiteze avantajul strategic creat prin amplasarea unor elemente ale scutului anti-rachetă pe teritoriul României.

Subiecților li s-a cerut să discute și, ulterior, să extragă răspunsuri la următoarele întrebări¹⁹:

- a) Care este scopul real al Federației Ruse prin anunțul respectiv?
- b) Este doar o declarație, sau Rusia își va trimite trupele în Mediterana?
- c) Care sunt implicațiile pentru România?

După numai o jumătate de oră, subiecții au ajuns la următoarele concluzii, fără să existe diferențe majore de opinie (decât cu privire la ierarhizarea variantelor de răspuns în funcție de gradul de probabilitate).

¹⁹ Aceleași întrebări și în aceeași ordine au fost prezentate tuturor celor 3 echipe.

Răspunsuri:

a) Federația Rusă vrea să recupereze pierderile suferite după terminarea Războiului Rece.

Federația Rusă vrea să refacă sferele de influență deținute de URSS; Federația Rusă vrea să saboteze/anuleze demersurile Vestului (țările occidentale și SUA) în plan strategic, respectiv cele obținute prin extinderea NATO.

b) Este o declarația care va fi pusă în practică.

c) Anularea avantajului strategic obținut de România prin găzduirea de trupe americane și, respectiv, prin găzduirea unor elemente ale viitorului scut antirachetă.

Așadar, echipa nr. 1 a fost predispusă să preia elementele de context prefigurate de moderator, fiind influențată în mod cert și de știrea exagerată (nr. 1).

2. Echipei următoare i-a fost prezentată știrea nr. 2, fără indicarea unor elemente de context prefabricate, ci doar a evenimentelor din ultimele luni (Primăvara arabă, scutul antirachetă, tensiunile din Cipru, tensiunile din Orientul Mijlociu)

Neavând elemente de context presetate, echipei nr. 2 – expusă unei știri extrem de clare, însă foarte seci – i-a fost extrem de dificil să răspundă la cele 3 întrebări.

Gradul de corelare a răspunsurilor a fost redus, unul dintre subiecți – care a dovedit o anumită cunoaștere a subiectului – influențând într-o oarecare măsură percepția întregului grup.

Cu toate acestea, majoritatea subiecților și-au expus concluziile, preluând din propriile ipoteze și supoziții – preponderent pre-setate –, astfel că s-au obținut răspunsuri similare celor de la echipa nr. 1, însă fără evidențierea presupuselor implicații asupra scutului antirachetă.

Grupul nr. 2 nu a putut evalua gradul de punere în practică al declarației, astfel că s-au înregistrat scoruri egale variantelor: e doar o declarație (amenințare) și, respectiv, va fi pusă în aplicare în perioada următoare.

De asemenea, nefiind expuși unui context modificat intenționat (așa cum a fost grupul nr. 1), grupul nr. 2 nu a putut stabili o legătură între declarația responsabilului rus și decizia de găzduirea de elemente de MD pe teritoriul României.

Răspunsurile s-au prezentat astfel:

a) Federația Rusă vrea să refacă zona de influență a URSS.

Declarația responsabilului rus semnifică și o anumită îngrijorare a Moscovei față de apropierea NATO de frontierele sale; Federația Rusă vrea să controleze rutele comerciale care traversează Mediterana; Trupele rusești din Mediterana ar putea interveni în favoarea unor state aliate ale Federației Ruse (Iran, Siria).

b) 50% a apreciat că este o simplă declarație, cu rol de intimidare; cealaltă jumătate a considerat că va fi urmată de acțiune.

c) Impactul asupra României este același ca și în cazul celorlalte state aliate (membre UE/NATO).

3. Echipa cea mai bine informată a fost evident cea de-a treia, întrucât a avut acces la un fond de date mult mai mare și nu a fost expusă unor știri modificate și nici unor contexte alterate de un moderator.

Discuțiile au fost cele mai lungi, permițând extragerea mai multor ipoteze de lucru, fiind reținute și consemnate – după analiză și validare în cadrul grupului – cele cu cel mai mare grad de corelare. Răspunsurile:

a) Declarațiile recente sunt continuarea unora mai vechi; toate exprimă o anumită nervozitate a Federației Ruse;

Totuși, costurile unei astfel de prezențe militare sunt foarte mari pentru Moscova; Noi trupe în zonă nu sunt imperios necesare, Rusia având deja efective rusești cantonate în portul sirian Tartus; Eventual poate extinde prezența în cadrul altui stat din zonă (au fost indicate Cipru, Libia și Egipt). Cel mai probabil declarațiile se datorează intenției Occidentului de a interveni în Siria; Rusia a vrut să semnaleze că nu renunță la Siria și că sprijină regimul Assad.

[Mi se pare interesant că s-a vorbit de Egipt, în condițiile în care prima știre privind posibila prezență militară rusă în Egipt au apărut la mai bine de 2-3 săptămâni după cercetarea noastră, respectiv la începutul lunii noiembrie 2013.]²⁰

b) Este o simplă declarație; nu va fi pusă în practică în felul respectiv; cel mai probabil Federația Rusă își va menține sau crește trupele din Siria (eventual alte țări din regiune)

c) Implicațiile pentru România nu sunt altele decât cele pentru oricare alt stat membru UE/NATO. Declarația nu are nicio legătură cu anunțul privind găzduirea elementelor scutului antirachetă pe teritoriul național.

²⁰ <http://www.enational.ro/news/rusia-isi-face-baza-navala-in-egipt-348634.html/>, accesat la data de 2 octombrie 2013.

■ În loc de concluzii

Întrebare	Răspunsuri grupul nr. 1	Răspunsuri grupul nr. 2	Răspunsuri grupul nr. 3
Care este scopul real al Federației Ruse prin anunțul respectiv?	Federația Rusă vrea să recupereze pierderile suferite după terminarea războiului rece; Federația Rusă vrea să refacă sferele de influență deținute de URSS; Federația Rusă vrea să saboteze/ anuleze demersurile Vestului (țările occidentale și SUA) în plan strategic, respectiv cele obținute prin extinderea NATO.	Federația Rusă vrea să refacă zona de influență a URSS; Declarația responsabilului rus semnifică și o anumită îngrijorare a Moscovei față de apropierea NATO de frontierele sale; Federația Rusă vrea să controleze rutele comerciale care traversează Mediterana; Trupele rusești din Mediterana ar putea interveni în favoarea unor state aliate ale Federației Ruse (Iran, Siria).	Declarațiile recente sunt continuarea unor mai vechi; Toate exprimă o anumită nervozitate a Federației Ruse; Totuși, costurile unei astfel de prezențe militare sunt foarte mari pentru Moscova; Noi trupe în zonă nu sunt imperios necesare, Federația Rusă având deja efective rusești cantonate în portul sirian Tartus; Eventual pot extinde prezența în cadrul altui stat din zonă (Cipru, Libia și Egipt); Cel mai probabil declarațiile se datorează intenției Occidentului de a interveni în Siria; Federația Rusă a vrut să semnaleze că nu renunță la Siria și că sprijină regimul Assad.
Este doar o declarație, sau Federația Rusă își va trimite trupele în Mediterana?	Este o declarația care va fi pusă în practică	Jumătate au apreciat că este o simplă declarație, cu rol de intimidare; cealaltă jumătate a considerat că va fi urmată de acțiune concretă.	Este o simplă declarație; nu va fi pusă în practică în felul respectiv; Cel mai probabil Federația Rusă își va menține sau crește trupele din Siria (eventual alte țări din regiune).
Care sunt implicațiile pentru România?	Anularea avantajului strategic obținut de România prin găzduirea de trupe americane și, respectiv, prin găzduirea unor elemente ale viitorului scut antirachetă	Impactul asupra României este același ca și în cazul celorlalte state aliate (membre UE/NATO).	Implicațiile pentru România nu sunt altele decât cele pentru oricare alt stat membru UE/NATO. Declarația nu are nicio legătură cu anunțul privind găzduirea elementelor scutului antirachetă pe teritoriul național.

Zilnic suntem expuși unor astfel de știri. *Modalitatea de a prezenta datele, charisma celui care le prezintă și prezentarea contextului datelor sunt factori care influențează analiza.*

Falsificarea analizei se poate realiza prin modificarea oricăreia dintre parametrii de mai sus.

De câte ori modalitatea de a prezenta datele nu contează? *Cu cât vor exista mai multe attribute (de exemplu adjective cu încărcătură afectivă negativă) cu atât vom fi tentați să evaluăm situația respectivă în registru preponderent negativ.*

De câte ori nu suntem influențați de personalitatea celui care comunică informația? *Dacă este un lider de necontestat sau dacă are charismă, vom tinde să-i dăm crezare într-o proporție mai mare, decât unei persoane pe care nu o cunoaștem sau care nu știe cum să-și „vândă marfa”.*

De câte ori nu ne-a influențat contextul? *Un ansamblu de știri negative ne va face să valorizăm, prin contrast o singură informație pozitivă. Scoaterea din context, prezentarea exagerată a anumitor contexte ne poate influența modul de analiză asupra unei informații simple. Efectul „de halo” este valabil și în analiză, iar nevoia de obținere a consensului social ne face adesea să acceptăm ceea ce pare a fi acceptat de restul lumii.*

Chiar dacă studenții și masteranzii noștri nu au fost analiști cu experiență în analiza informațiilor, ei ne-au ilustrat, la o anumită scară, modalitatea în care se pot produce erori de analiză.

Cu cât gradul de pregătire este mai mic, iar expunerea la zgomot este mai mare, cu atât scade capacitatea de extrage sunetul din marea masă de zgomote – grupul nr. 1. O variantă comodă (din punct de vedere intelectual) și agreată social va fi agregată mult mai rapid în cazul unor știri seci, lipsite de interpretări, fără a avea însă garanția preciziei și corectitudinii analizei.

Mai mult, lipsită de caracteristici emoționale, de attribute, o știre seacă poate genera abordări total diferite, polarizate – grupul nr. 2.

Cu cât gradul de cunoaștere și expertiză este mai mare, cu cât volumul de informații referitoare la un subiect este mai mare și cu cât gradul de libertate (non-expunere la dezinformări, la lideri charismatici/șefi etc.) al analiștilor este mai mare, cu atât probabilitatea realizării unor analize mai obiective este mai mare. Cu cât interacțiunea între analiști de același calibru este mai mare, cu atât acesta tinde să funcționeze ca un veritabil task-force, cooperând și acționând sinergic – grupul nr. 3.

În cazul grupului nr. 3 orice încercare a mediatorului de a schimba ipotezele de lucru, de a pune noi întrebări, pe scurt, de a-i încurca pe subiecți, au fost sortite eșecului, pentru că, în fața unui volum mai mare de informații, subiecții au devenit brusc buni cunoscători ai domeniului. Gradul de cunoaștere crescut și multitudinea surselor de informare a conferit grupului nr. 3 garanția unei anumite obiectivități a demersului lor analitic.

Anexa nr. 1 – știrea nr. 1

Temuta Marină a Federației Ruse a început temeinic pregătirile pentru amplasarea unei forțe permanente care să apere interesele Moscovei în Marea Mediterană, potrivit anunțului făcut, luni, 11 martie, de comandantul acestei arme, amiralul Viktor Chirkov, citat de agentia RIA Novosti. Americanii și europenii ar urma să aibă în preajma lor crucișătoare și submarine rusești, exact ca în perioada războiului rece.

Reamintim că ex-URSS a menținut o flotă în Marea Mediterană din 1967 până în 1992. Ea avea ca menire contracararea Flotei a 6-a a SUA în perioada Războiului Rece și era formată din 30-50 nave de război și auxiliare.

Bazele aeriene americane, inclusiv cea de la Mihail Kogălniceanu, și-ar putea pierde relevanța strategică, întrucât navele rusești vor putea anihila oricând avioanele americane.

„Ministerul apărării ne-a ordonat să formăm o forță care să opereze în Marea Mediterană permanent”, a spus Chirkov. „Am început deja să lucram”, a adăugat acesta.

Ministrul Apărării, Serghei Shoigu, afirmase anterior că s-a luat decizia formării unei forțe navale permanente în Mediterana.

„Cred că avem capacitatea de a forma și mentine o astfel de forță”, a spus Shoigu, care a vorbit despre succesul unor recente manevre navale de amploare efectuate de ruși în Mediterana și în Marea Neagră.

Exercițiile – veritabile demonstrații de forță ale armatei ruse, probabil ca reacție la insistența americanilor și a europenilor de realizare a scutului antirachetă – au implicat nave din flotele din Mările Nordică, Baltică și Neagră și Oceanul Pacific.

Niciunul dintre cei doi oficiali ruși nu au menționat un termen pentru amplasarea noii forțe navale, care va presupune eforturi semnificative din punct de vedere logistic.

Un oficial de rang înalt din ministerul apărării afirmase la începutul lui martie 2013, pentru RIA Novosti, că forța navală ar putea fi formată din 10 nave de luptă și auxiliare provenind de la trei dintre flotele existente.

Teribila desfășurare de forțe navale rusești ar putea opera în Mediterana, folosind porturi din Cipru, Muntenegru, Grecia și Siria ca puncte de aprovizionare, potrivit unor surse.

Anexa nr. 2 – știrea nr. 2

Marina Federației Ruse a început pregătiri pentru amplasarea permanentă a unei forțe navale în Marea Mediterană, potrivit anunțului făcut, luni, 11 martie, de comandantul acestei arme, amiralul Viktor Chirkov, citat de agentia RIA Novosti.

„Ministerul apărării ne-a ordonat să formăm o forță care să opereze în Marea Mediterană permanent”, a spus Chirkov. „Am început deja să lucrăm”, a adăugat acesta.

Ministrul Apărării, Serghei Shoigu, afirmase anterior că s-a luat decizia formării unei forțe navale permanente în Mediterana.

„Cred că avem capacitatea de a forma și mentine o astfel de forță”, a spus Shoigu, care a vorbit despre succesul unor recente manevre navale efectuate de ruși în Mediterana și în Marea Neagră. Exercițiile au implicat nave din flotele din Mările Nordică, Baltică și Neagră și Oceanul Pacific.

Un oficial de rang înalt din ministerul apărării afirmase la începutul lui martie 2013, pentru RIA Novosti, că forța navală ar putea fi formată din 10 nave de luptă și auxiliare provenind de la trei dintre flotele existente.

Anexa nr. 3 – știrea nr. 3

(din rațiuni de spațiu, redau doar titlurile articolelor prezentate grupului nr. 3)

Rusia va trimite nave de razboi în Siria (Luni, 28 Noiembrie 2011, ora 19:37)

Nave de razboi rusești se îndreaptă spre Siria (Sambata, 07 Ianuarie 2012, ora 16:32)

Nave de razboi ale Rusiei au ajuns în Siria – presa locală (Duminică, 08 Ianuarie 2012, ora 22:02)

Rusia joacă periculos: trimite trupe speciale antitero în Siria (Marti, 20 Martie 2012, ora 15:02)

Manevre navale ruse în coasta Siriei. Serviciile secrete ruse susțin că opoziția siriană pregătește o provocare la adresa Moscovei (11 ianuarie 2013, 19:26)

Nave rusești se îndreaptă spre Marea Mediterană (19.01.2013, 11:27)

Marina Federației Ruse a început pregătiri pentru amplasarea permanentă a unei forțe navale în Marea Mediterană (RIA NOVOSTI, 11 martie 2013)

Rusia vrea să reamplaseze o flota permanentă în Marea Mediterană (R. M., 11.03.2013).

Marina Federației Ruse a început pregătiri pentru amplasarea permanentă a unei forțe navale în Marea Mediterană (Karadeniz Press, 17.03.2013)

Rusia trimite nave de război în Mediterană, pe fondul atacului iminent al Occidentului împotriva Siriei (29 august 2013)

Siria: Rusia trimite o nava de razboi cu „incarcatura speciala” (Vineri, 06 Septembrie 2013, ora 19:14)

Bibliografie

1. Gill, Peter; Marrin, Stephen; Phytian, Mark, *Intelligence theory: Key Questions and Debates*, Taylor and Francis, Studies in intelligence series, 2008.
2. Heuer Jr., Richard J., *Psychology of Intelligence Analysis*, Center for Study of Intelligence, Central Intelligence Agency, 1999.
3. Heuer Jr., Richards J.; Pherson, Randolph, *Structured Analytic Techniques for Intelligence Analysis*, CQPress, Washington D. C., 2011.
4. Johnston, Rob, *Analytic Culture in the US Intelligence Community*, Center for the Study of Intelligence, Washington, 2005.
5. Maior, George Cristian; Nițu, Ionel, *Ars Analytica*, Editura RAO, București, 2013.
6. Nițu Ionel (coord.), *Ghidul analistului de intelligence, Compendiu pentru analiștii debutanți*, Editura ANIMV, București, 2011.
7. Nițu, Ionel, *Analiza de intelligence. O abordare din perspectiva teoriilor schimbării*, Editura RAO, București, 2012.
8. Taleb, Nicolas, *Lebăda neagră. Impactul foarte puțin probabilului*, Editura Curtea Veche, București, 2008.

Maria Magdalena Grigore a absolvit Facultatea de Relații Economice Internaționale din cadrul Academiei de Studii Economice din București, specializarea geopolitică și geostrategie, iar din octombrie 2013 este masterand în cadrul Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul” în cadrul Programului de studii universitare de master Managementul Informațiilor de Securitate Națională. A îndeplinit unele funcții politice și administrative, ocazii cu care a luat contact cu problematica de securitate națională și relații Internaționale, mai ales în calitate de Secretar Național TRACECA în cadrul Ministerului Transporturilor, reprezentand România în cadrul acestui for de cooperare regională. În 2008 a ocupat funcția de director în cadrul Companiei Naționale de Autostrăzi și Drumuri Naționale din România – Regionala București și administrator în cadrul Companiei naționale de transport aerian TAROM. În calitate de reprezentant al României, a susținut mai multe prezentări în cadrul unor conferințe Internaționale cu privire la refacerea vechiului Drum al Mătăsii și oportunităților de cooperare pe coridorul Europa-Caucaz-Asia.